

Státní okresní archiv Kutná Hora

221205010

Inventář

Archivní pomůcka č. 293

NAD č. 846

Značka archivního souboru: C

Cech šenkýřů Kutná Hora

1535-1613

Zpracoval: Mgr. Viktor Pohanka

Kutná Hora 2021

I. Dějiny původce archivního souboru	3
Cech šenkýřů Kutná Hora	3
II. Dějiny archivního souboru	5
III. Archivní charakteristika archivního souboru	5
IV. Tematický popis archivního souboru	5
V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení archivní pomůcky	6
Jednotky popisu	7
Úřední knihy	7
Rejstřík korporativní	8
Rejstřík osobní	9

I. Dějiny původce archivního souboru

Cech šenkýřů Kutná Hora

profesní organizace živnostníků

Užití jména: historická/dřívější podoba, od: 1490, do: 1756

Variantní označení: Pořádek šenkýřský, užití: historická/dřívější podoba

Vznik, nespecifikovaný vznik: 1490

Poznámka ke vzniku: vedení korporace poprvé doloženo v soupise kutnohorských cechů

Působnost do: 1756

Poznámka k zániku: poslední výskyt účetní uzávěrky korporace

Vztahy:

sídlo: Kutná Hora (Česko)

geografická působnost: Kutná Hora (Česko)

Dějiny

Představitelé šenkýřského společenství se při obnovách vedení kutnohorských korporací, které jsou v souvislé řadě zachovány od roku 1462, poprvé objevují v roce 1490. Tímto rokem proto, zdá se, můžeme datovat i zřízení (v kontextu soudobých královských měst ojedinělého) šenkýřského cechu, který vedle šenkýřů a šenkýřek piva a vína zahrnoval rovněž osoby vlastníci právovárečné domy. Jednalo se tudíž o poměrně lidnaté společenství, v jehož čele stáli od počátku čtyři starší přísežní, jimž byli (analogicky k jiným kutnohorským korporacím) nejpozději od třicátých let 16. století k ruce ještě starší přidání.

Takto složené vedení cechu hájilo jednotlivé provozovatele šenků, hospod či pohostinství, dohlíželo na to, aby právováreční měšťané využívali k provozu šenků (situovaných v jejich domech) přednostně osoby zapsané v korporaci a regulovalo provoz výčepů. Reprezentanti cechu současně pro všechny členy společenství představovali první soudní i disciplinační instanci, jíž byla nadřízena městská rada. Zvláštní důraz byl přitom kladen na mravní profil šenkýřů a šenkýřek, neboť se mělo za to, že u živnosti, která neustále balancovala na hraně mravní i trestní propasti, musejí jít provozovatelé výčepů svým vystupováním příkladem. Bylo proto bezpodmínečně nutné (a to dříve než tomu bylo u jiných korporací), aby každý zájemce o vstup do společenství prokázal svůj řádný původ a doklad o řádném opuštění domovské lokality. Přestože toto pravidlo bylo v praxi zhusta porušováno, dbalo vedení cechu o to, aby mu nakonec každý šenkýř dostal, byť se tak nejednou dělo až s velkým časovým odstupem od chvíle, kdy se dotýčný jedinec začal šenkováním živit. S vyšší frekvencí než u jiných profesí se také v cechovní knize vyskytují disciplinační záznamy, jež potvrzují, že na výčepy bylo nahlíženo jako na místa s mimořádně hříšným potenciálem.

Stejně jako jiné kutnohorské profesní organizace disponovali i šenkýři obvyklou majetkovou škálou, jejímž prostřednictvím byla živnost uvnitř městské society adekvátně reprezentována. Vlastní dům sice cech držel jen přechodnou dobu v druhé půli 17. století, již v roce 1538 však narážíme na zprávu o existenci šenkýřské kaple zasvěcené Panně Marii. Situována byla patrně již tehdy v kostele sv. Jakuba, jak bezpečně víme ze zprávy z roku 1567, kdy se tamní zvoník dožadoval finanční odměny za své služby při cechovním oltáři. V držení korporace se přitom kaple nacházela i v roce 1669, kdy byl hlavní oltář nákladně rekonstruován. Žádné zprávy se naopak nedochovaly o cechovní korouhvi, jejíž existenci však lze předpokládat. Pozoruhodné je, že až roku 1566 korporace přikročila k pořízení vlastní pečeti („aby udělána byla mosazná, poněvadž časem listy se píší, aby je bylo čím pečeti“), která se ale bohužel nezachovala. Ve vlastnictví korporace se také nacházely dolové podíly v dolech, které ve své režii provozovala kutnohorská obec. Jednalo se vesměs o jen málo rentabilní díla, jejichž chod zajišťovaly právě platy rozdělené městskou správou poměrně mezi všechny možné městské korporace. Od počátku 18. století ubývá již tak nečetné množství zpráv týkající se společenství. Existence cechu proto vysvítá jen z revizí účetních uzávěrek prováděných městskou

správou. Poslední takový doklad přitom pochází z roku 1756, kdy bylo kontrolováno účetnictví korporace za uplynulé tři roky. Už v seznamu všech kutnohorských cechů, pořízeném v roce 1760, však šenkýřské společenství chybí a obdobně je tomu i v pozdějších letech. Na konci 50. let 18. století tedy cech pravděpodobně zanikl. Důvod rozpuštění korporace, která třeba v pražských městech vykonávala svou činnost až do roku 1860, přitom není znám.

Vnitřní struktury korporace

V čele společenství stály zpravidla čtyři osoby, jen výjimečně se lze v pramenech setkat se dvěma cechmistry. Cech zastupoval provozovatele jednotlivých kutnohorských šenků a také majitele právozárečných domů. Jednalo se o specifickou korporaci, neboť jejími členy nebyli mistři a tovaryši (neexistovala ani žádná mistrovská či tovaryšská organizace), ale pouze osoby, které chtěly provozovat živnost.

Funkce korporace

ochrana, regulace a reprezentace vykonávané živnosti

Normy - konstitutivní

Generální cechovní patent z roku 1731

Generální cechovní artikule z roku 1739

Zdroje informací

Státní okresní archiv Kutná Hora, Cech šenkýřů Kutná Hora 1535-1613, NAD 846, ref. ozn. 1/1, ukl. č. kar 1.

Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora 1314-1945 (1959), Aktová sbírka, NAD 4, č. 6767, kar 57; č. 11006, kar 96; č. 11144, kar 97; č. 17 750, kar 190. Jan Čech, Česká a moravská krčma v 16. a 17. století. Místo střetů a setkání. Magisterská diplomová práce. Brno 2007.

Martin Musílek, Hostince, krčmy a šenky na Starém Městě pražském ve středověku. In: Ján Lukačka - Martin Štefánik (edd.), Stredoveké mesto ako miesto stretnutí a komunikácie. Bratislava 2010, s. 57-78.

Jiří Smrž, Cechy v pražských městech od prvních zpráv ve 13. století až do jejich zrušení v roce 1860. Praha 2019.

Zikmund Winter, Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století. Praha 1906.

Zikmund Winter, Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI. věku. Díl II. Praha 1892.

II. Dějiny archivního souboru

Dějiny jednotky popisu:

Cechovní registratura se spolu s dalším majetkem společenství nacházela zřejmě v opatrování cechmistra, doklady nám nicméně schází. Není tudíž možné stanovit, zda v druhé půli 17. století, kdy cech držel po přechodnou dobu ve městě dům, nebyl majetek deponován tam. O původní struktuře registratury se nedochovaly žádné informace. Nejasné jsou rovněž osudy cechovních písemností po zániku korporace. Popisem souboru se dosud nikdo nezabýval.

Přímý zdroj akvizice:

Jakým způsobem se kniha šenkýřského cechu ocitla na konci 19. století mezi archiváliemi městského oddělení tehdejšího kutnohorského městského archivu, dnes nelze zjistit. Ve struktuře archivu však posléze setrvala až do roku 1960, kdy byl nově zřízen Okresní archiv Kutná Hora, v jehož rámci byl fond od počátku evidován jako svébytná jednotka (NAD 846), k jejíž inventarizaci bylo přikročeno v roce 2021.

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Způsob uspořádání:

Soubor sestává výlučně z jediné dochované cechovní knihy, které proto byla pouze nadřazena adekvátní sérii (Úřední knihy). Současně je zjevné, že disponujeme nepatrným torzem původní registratury společenství.

K vyřazení duplikátů nebo jednotlivin nearchivní povahy nedošlo.

Budoucí přírůstky:

Budoucí přírůstky nejsou pravděpodobné.

Fyzický stav jednotky popisu a technické požadavky:

Knihy není fyzicky poškozená, nicméně některá folia jsou křehká. Čitelnost části knihy narušují stopy po zatečení tekutiny. Kožená vazba je sice pevná, ale fyzicky oddělená od vlastních folií.

Odkazy na příbuzné dokumenty, archiválie a pomůcky pro vyhledávání:

Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora 1314-1945 (1959), Aktová sbírka, NAD 4.

Pravidla zpracování:

Archivní popis vychází ze Základních pravidel pro zpracování archiválií (třetí vydání z roku 2021).

IV. Tematický popis archivního souboru

Tematický popis jednotky popisu:

Zachovaná cechovní kniha smíšeného charakteru eviduje primárně nejrůznější spory a (spíše drobné) dluhy členů korporace. Vedle těchto záznamů, které jen málokdy prozrazují více o zásobování města pivem a vínem, však obsahuje i zápisy přibližující praktické fungování hostinské infrastruktury a pestrý sociální profil nově přijímaných šenkýřů. Úplnou výjimkou nejsou ani zápisy týkající se sociální disciplinace provozovatelů šenků. Raritní je naopak jediný záznam o obnově cechovního vedení, jehož představitelé jsou však jmenovitě podchyceni městskými knihami.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení archivní pomůcky

Prameny a literatura:

viz Zdroje informací

Zpracovatel jednotky popisu: Pohanka, Viktor, Mgr. (1986-)

Datum popisu: září - listopad 2021

Úrov.	Označení Obsah	Poř. č.	Ukládací číslo Datace
	221205010/846	1	
	Cech šenkýřů Kutná Hora čeština, latina počet evidenčních jednotek zpřístupněných archivní pomůckou: ukn, 1, 1535-1613		
1	1	2	
	Úřední knihy		
2	1//1	3	ukn 1
	Kniha dluhů a manuál šenkýřského cechu <i>Registra pánuov Starších Šenkýřských</i> čeština, latina; originál; Rozměry: šířka 206 mm, výška 320 mm, hloubka 30 mm Množství: 124 fol.; Vazba: kožená, slepotisk, stopy po přezkách k uzavření knihy		1535-1613

Rejstřík korporativní

Cech šenkýřů Kutná Hora

1

Rejstřík osobní

Pohanka, Viktor, Mgr. (1986-)

1

Název archivní pomůcky: Cech šenkýřů Kutná Hora

Značka archivního souboru: C

Časové rozmezí archivní pomůcky: 1535-1613

Počet evidenčních jednotek zpřístupněných archivní pomůckou: 1 (ukn, 1, 1535-1613)

Počet jednotek popisu, které lze na základě archivní pomůcky zpřístupnit: 3

Rozsah archivní pomůckou zpřístupněných archiválií: 0,03 bm

Stav archivní pomůckou zpřístupněných archiválií ke dni: 30. listopadu 2021

Zpracovatel archivního souboru: Mgr. Viktor Pohanka

Archivní pomůcku sestavil: Mgr. Viktor Pohanka

Počet stran archivní pomůcky: 10

Archivní pomůcku schválil: PhDr. Vojtěch Vaněk, Ph.D., vedoucí oddělení, pod čj.

SOAA-KH/6861/2021 dne 30. 11. 2021